

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA MATEMATIKA FANINI O‘QITISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI VA MANTIQUIY TOPSHIRIQLARNI BAJARISHGA O‘RGATISH USULLARI

Sultanova Ulbosin Mamadaliyevna,

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston Milliy pedagogika universiteti Maktabgacha va
boshlang‘ich ta‘lim fakulteti Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi va metodikasi
kafedrasida dotsenti,

Yerejebayeva Guljayna Amangeldi qizi, Uzaqbayeva Jursinay Abay qizi,

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston Milliy pedagogika universiteti Maktabgacha va
boshlang‘ich ta‘lim fakulteti Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi talabalari.

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang‘ich ta‘lim tizimida matematika fanini o‘qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning ahamiyati, ta‘lim samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari hamda o‘quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, mantiqiy topshiriqlarni bajarishga o‘rgatish metodikasi, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va interfaol metodlarning afzalliklari tahlil qilinib, ularning amaliy samaradorligi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, matematika, innovatsion pedagogik texnologiyalar, mantiqiy fikrlash, mantiqiy topshiriqlar, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, ta‘lim sifati.

Bugungi kunda dunyo ta‘lim tizimida yuz berayotgan tub o‘zgarishlar ta‘lim jarayoniga yangicha yondashuvlarni joriy etishni talab etmoqda. Ta‘lim sifati va samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ularni zamonaviy hayot talablariga mos ravishda tayyorlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham ta‘lim sohasini rivojlantirish, xalqaro standartlarga mos ta‘lim tizimini shakllantirish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida belgilangan. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim bosqichi kelajakdagi ta‘lim jarayonining poydevorini yaratishi bilan alohida ahamiyat kasb

etadi.

Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning bilishga bo'lgan qiziqishi shakllanadi, tafakkuri rivojlanadi va mustaqil faoliyat yuritish ko'nikmalari tarkib topadi. Shu sababli ushbu bosqichda ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish hamda fanlarni o'qitishda innovatsion yondashuvlarni qo'llash muhim hisoblanadi. Matematik ta'lim esa o'quvchilarning intellektual rivojlanishida alohida o'rin tutadi. Matematika nafaqat hisob-kitoblarni bajarishga, balki tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish, xulosa chiqarish va muammolarni hal etishga o'rgatadi.

Pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini oldindan loyihalashtirish, aniq maqsadlarni belgilash, o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini samarali tashkil etish hamda kutilgan natijalarga erishishni ta'minlovchi tizim sifatida qaraladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchini ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Natijada bilimlarni tayyor holda qabul qilish emas, balki ularni mustaqil izlash, tahlil qilish va amaliyotda qo'llash ko'nikmalari rivojlanadi. Bu esa ta'lim samaradorligini oshirish bilan bir qatorda o'quvchilarning hayotiy kompetensiyalarini ham shakllantiradi.

Boshlang'ich sinflarda matematikani o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, muammoli ta'lim texnologiyalari, loyiha asosida o'qitish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish matematik tushunchalarni oson va samarali o'zlashtirish imkonini beradi. O'quvchilar dars davomida faol qatnashib, o'z fikrlarini erkin ifodalashga, muammolarni jamoa bilan hal qilishga va mustaqil qaror qabul qilishga o'rganadilar.

Interfaol metodlar matematika darslarining samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Masalan, "Aqliy hujum" metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashi rivojlantiriladi. "Klaster" metodi matematik tushunchalar o'rtasidagi bog'liqliklarni aniqlashga yordam beradi.

“Baliq skeleti” metodi esa muammolar sabablarini tahlil qilish va ularning yechimini topishga xizmat qiladi. Shuningdek, “BBB”, “Insert”, “Sinkveyn” kabi metodlar ham o‘quvchilarning bilimlarini faollashtirish va mustahkamlash imkonini beradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bugungi kunda matematika ta’limining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Elektron darsliklar, interaktiv taqdimotlar, virtual laboratoriyalar va turli ta’lim platformalari o‘quvchilarning bilimlarni chuqurroq o‘zlashtirishiga yordam beradi. Vizual materiallar yordamida murakkab matematik tushunchalarni sodda va tushunarli shaklda izohlash mumkin. Bu esa o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi va o‘zlashtirish darajasini yaxshilaydi.

Matematika fanining asosiy vazifalaridan biri o‘quvchilarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishdan iborat. Mantiqiy fikrlash insonning muammolarni tahlil qilish, sabab-oqibat bog‘lanishlarini aniqlash, dalillar asosida xulosa chiqarish va qaror qabul qilish qobiliyatini ifodalaydi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ushbu qobiliyatlarni shakllantirish kelgusida ularning nafaqat matematika, balki boshqa fanlarni ham muvaffaqiyatli o‘zlashtirishiga xizmat qiladi.

Mantiqiy topshiriqlar o‘quvchilarning tafakkurini rivojlantirishning samarali vositalaridan biridir. Bunday topshiriqlar o‘quvchilarni fikrlashga, izlanishga, muammolarni turli yo‘llar bilan hal etishga undaydi. Mantiqiy topshiriqlarni bajarish jarayonida o‘quvchilar ma’lumotlarni tahlil qiladi, taqqoslaydi, umumlashtiradi va xulosalar chiqaradi. Shu tariqa ularda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va muammolarni hal etish kompetensiyalari shakllanadi. Mantiqiy topshiriqlarni bajarishga o‘rgatish metodikasi bosqichma-bosqich tashkil etilishi lozim. Dastlab o‘quvchilarga sodda va qiziqarli topshiriqlar taklif etiladi. Bu bosqichda asosiy maqsad ularda qiziqish uyg‘otish va topshiriq mohiyatini tushuntirishdan iborat bo‘ladi. Keyingi bosqichlarda murakkabroq masalalar berilib, o‘quvchilarning mustaqil ishlash ko‘nikmalari rivojlantiriladi. O‘qituvchi esa bu jarayonda yo‘naltiruvchi va maslahat beruvchi vazifani bajaradi. Masalan, “Bir oilada uchta farzand bor. Ulardan biri qiz. Oilada kamida bitta qiz

bo'lsa, qolgan ikki farzandning qiz bo'lish ehtimoli qanday?" kabi topshiriqlar o'quvchilarni chuqurroq fikrlashga undaydi. Yoki "Qaysi sonni 2 ga ham, 3 ga ham, 5 ga ham qoldiqsiz bo'lish mumkin?" kabi topshiriqlar sonlar orasidagi bog'lanishlarni tushunishga yordam beradi. Bunday masalalar o'quvchilarning tahliliy fikrlashini rivojlantiradi.

Mantiqiy topshiriqlar bilan ishlashda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'yin faoliyati yetakchi faoliyat turlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli matematik o'yinlar orqali berilgan topshiriqlar o'quvchilar tomonidan qiziqish bilan bajariladi. O'yin jarayonida ular o'z bilimlarini namoyon qiladi, yangi bilimlarni egallaydi va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Guruhli ishlash metodlari ham mantiqiy topshiriqlarni bajarishda samarali hisoblanadi. O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib, topshiriqlarni birgalikda muhokama qiladilar va yechim topishga harakat qiladilar. Bunday faoliyat hamkorlikda ishlash, fikr almashish va o'z nuqtai nazarini asoslash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada ta'lim jarayoni yanada samarali va qiziqarli tus oladi. Pedagogik kuzatuvlar va amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan matematika darslari an'anaviy usullarga nisbatan yuqori samaradorlikka ega. Bunday darslarda o'quvchilarning faolligi ortadi, bilimlarni o'zlashtirish darajasi yaxshilanadi va mustaqil fikrlash ko'nikmalari rivojlanadi. Ayniqsa, mantiqiy topshiriqlar bilan muntazam ishlash natijasida o'quvchilarning intellektual salohiyati sezilarli darajada oshadi.

Boshlang'ich ta'limda matematik kompetensiyalarni shakllantirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. Matematik kompetensiya nafaqat hisoblash ko'nikmalarini, balki real hayotiy vaziyatlarda matematik bilimlardan foydalanish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. Shu bois matematika darslarida nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy topshiriqlarga ham keng o'rin berilishi zarur. Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda matematikani o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Mantiqiy topshiriqlar esa o'quvchilarning tafakkurini

rivojlantirish, mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish va intellektual salohiyatini yuksaltirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o‘quv jarayoniga keng joriy etish, interfaol metodlardan unumli foydalanish va o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta’limni tashkil etish bugungi kun pedagoglarining asosiy vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”.
- 2.Djumayev M.E. Matematika o‘qitish metodikasi. – Toshkent: Bayoz, 2022.
Muslimov N.A., Usmonboyeva M., Mirsoliyeva M. Innovatsion ta’lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik. – Toshkent, 2021.
- 3.Sultanova U.M. Boshlang‘ich ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash masalalari. – Toshkent, 2023.
Sultanova U.M. Boshlang‘ich sinflarda matematik kompetensiyalarni rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari. – Toshkent, 2024.